

videtur illi rationi, quia, *multiplex* solum dicitur inæqualitatem in numero, hoc autem modo etiam in Trinitate ternarius est major binario, vel unitate.

10. Quare censeo sensum horum Patrum solum esse, illam vocem *Triplex*, non ita posse prædicari de Deo, sub hac voce *Dei*, sicut prædicatur esse *Trinum*. Quod certe satis constat ex usu, qui in hac materia sufficit. Constat etiam ex aliis Patribus, qui eodem modo negant, Deum esse multiplicem. Ut videre licet in Nazianzeno, orat. 35, Ambrosio 1, de Fide, c. 1 et 2, Bernardo, l. 5, de Consideratione, et eodem modo loquitur Concilium Toletanum XI. Ratio autem esse videtur, quia *Trinum* numerat tantum personas, et de formali significat distinctionem earum, ut dixi, et potius indicat unitatem Deitatis, quam multitudinem.

Multiplex vero numerat illud, cui adjungitur juxta formale significatum ejus. Unde si Deus multiplex diceretur, significaretur, deitatem multiplicari. Bernardus autem, lib. 5, de Consideratione, circa medium, in alio sensu significat, Deum non dici multiplicem, quia est omnino simplex, et non compositus ex multis. Et ob eandem rationem, nulla persona secundum proprium, et specificum nomen potest dici triplex. At vero secundum communem rationem personæ, vel relationis posset hæc vox in divinis usurpari. Sic enim D. Thomas, q. 10, de Potentia, art. 2, esse in Deo duplicem processionem. Unde etiam dicere possumus esse duplicem personam procedentem, vel triplicem relationem, quia per hæc non significatur, nisi multiplicatio sub illo termino communi, quæ vere in Deo reperitur.

FINIS LIBRI TERTII DE TRINITATE.

INDEX CAPITUM LIBRI QUARTI

DE TRINITATE.

CAP. I. <i>Tres personas esse unius, et ejusdem essentia, ac naturæ.</i>	CAP. IX. <i>De unitate personarum in omnibus attributis.</i>
CAP. II. <i>Personas esse idem realiter in una Deitate.</i>	CAP. X. <i>Quomodo sit Omnipotentia in omnibus personis.</i>
CAP. III. <i>Occurritur fundamento contrarietatis, sumpto ex principio illo, etc.</i>	CAP. XI. <i>De unitate personarum in subsistentia absoluta.</i>
CAP. IV. <i>De distinctione personarum ab essentia.</i>	CAP. XII. <i>Tres divinas personas vere, ac proprie esse, dicitur unum Deum, propter essentia unitatem.</i>
CAP. V. <i>An relationes sint de essentia Deitatis.</i>	CAP. XIII. <i>De variis modis attribuendi personis unitatem Dei.</i>
CAP. VI. <i>In quo nonnulla dubia expediuntur, et satisfi fundamentis oppositis.</i>	CAP. XIV. <i>Pro quo supponat hic Deus, cum de tribus personis dicitur.</i>
CAP. VII. <i>An Divinitas sit de conceptu relationum.</i>	CAP. XV. <i>De æqualitate, et similitudine personarum.</i>
CAP. VIII. <i>Argumentis contrarietatis sententia, et quibusdam dubiis satisfi.</i>	CAP. XVI. <i>De trium personarum circum sessione.</i>

LIBER QUARTUS.

DE VERA UNITATE ET IDENTITATE

TRIUM PERSONARUM, ET OMNIBUS, QUÆ AD ILLAM PERTINENT.

Cum in superioribus ostensum sit, singulas personas esse verum DEUM, constat habere inter se aliquam unitatem. Hic ergo explicandum superest, quænam, et quanta sit, et in qua re, seu in quibus attributis, posita sit, et quia æqualitas, et similitudo ad unitatem spectant, de illis etiam dicemus, ac tandem quibus vocibus apte explicetur hæc unitas, adnotabimus.

CAPUT I.

TRES PERSONAS ESSE UNIUS, ET EJUSDEM ESSENTIAE AC NATURÆ.

1. *Varii errores.* — Nonnulli ex hæreticis dixerunt in Trinitate esse plures Deitates, atque ita in re asserebant esse plures Deos. Ita refert de Peratis Theodoretus, libro primo, hæreticarum Fabularum, cap. 19, et de Joanne Grammatico refert Nicephorus, lib. 10, Hist., cap. 4, 6 et 48. Anselmus etiam, libro de Incarnatione Verbi, cap. 1, indicat, hunc errorem suo tempore in Gallia pullulasse. Denique Athanasius, in Dialogo 3, de Trinitate, refert, quosdam Arianos concessisse, Patrem et Filium esse distinctos Deos. Verumtamen illi æquivoce, vel cum analogia utebantur nomine Dei, solumque Patrem concedebant esse supremum Deum. Nos autem supponimus, verum Deum esse tantum unum, quo nihil est frequentius in Scriptura, et omnibus Conciliis et Patribus. Imo, et ratione naturali est evidens. Et probatur in principio primæ partis, et in Metaphysica, et ideo de hoc fundamento quantum ad rem spectat, nihil hic amplius dicendum est.

2. *Prima assertio.* — Ex illo vero deducitur primo, in Patre, Filio et Spiritu sancto esse unam numero Deitatem. Quæ res etiam de fide est: et sub eisdem fere verbis habetur in

6 Synodo, Actio. 11. Et in eodem sensu definitur in capite *Damianus*, de summa Trinitate et fide Catholica, *Patrem communicare Filio totam substantiam suam*, id est, eandem naturam et divinitatem, ut ibidem exponitur et probatur ex illo Joan. 10: *Quod dedit mihi Pater, majus omnibus est.* Et ibidem ait Christus: *Ego et Pater unum sumus.* Unde Damasus papa in expositione fidei ad Paulinum: *Si quis (ait) non confitetur Patris, Filii et Spiritus sancti unam divinitatem, potestatem et majestatem, anathema sit.* Ratio vero est, quia in divinis multiplicantur personæ: si ergo multiplicarentur deitates, multiplicarentur etiam dii, quod est contra primum fidei fundamentum positum. Sequela patet, quia ad multiplicationem substantivi, nihil amplius requiri potest quam multiplicatio personarum et naturarum: ideo enim Petrus et Paulus et Franciscus sunt tres homines, quia sunt tres personæ, et habent distinctas humanitates.

3. *Secunda assertio.* — Secundo, ex dictis concluditur, tres personas Trinitatis esse unius essentia et naturæ. Ita docet D. Thomas, prima parte, quæst. 29, art. 2, et habetur illa formalis locutio in 6 Synodo, Actio. 4 et 11. Ubi tres personæ dicuntur unius substantia et operationis. Sic etiam Concilia Toletana 6 et 11: *Confitemur (aiunt) Trinitatem unius essentia, virtutis, majestatis ac naturæ.* Ita etiam loquitur Augustinus 3, contra Maximinum, cap. 14. Dicit vero aliquis (ut rationem locutionis explicemus). Una divinitas dicitur esse trium personarum: ergo e contrario tres personæ non recte dicuntur unius divinitatis. Respondet D. Thomas, dicto art. 2, ad 4, naturam vel essentiam in abstracto significari, ut formam, et ideo dici posse esse in persona vel personis, quia forma est in illo, quod formaliter constituit: e contrario vero (ait) personas non dici absolute esse naturæ, sed adjecta proprietate

aliqua, per quam significatur, personas convenire ratione talis naturæ. Sicut dicimus Petrum et Paulum esse naturæ rationalis, non vero naturæ, sine alio addito: et sic etiam personæ divinæ non dicuntur essentiæ, sed ejusdem essentiæ vel unius naturæ per quod nihil aliud explicatur, quam personas illas convenire in eadem numero natura: et ita constat ratio illius locutionis. Addit vero ibidem D. Thomas, ad 5, non ita posse dici tres personas esse eadem essentia, quia particula *ex* indicat habitudinem efficientis, et ita innuit distinctionem potius quam unitatem. De quo ex professo tractabitur infra libro septimo.

4. Ultimo observare oportet, hæc omnia intelligenda esse de unitate vera et reali et, ut more nostro loquamur, individuali illius naturæ, nam hanc requirit unitas Dei. Ad hanc ergo fidem uno verbo comprehendendam, et ut hæretici cogentur sine tergiversatione illam confiteri, Patres Concilii Niceni amplexi sunt vocem illam homousion, qua tam Arius quam Sabellius damnantur, quia per illam, et unitas substantiæ et distinctio personarum indicatur, ut declaravit Epiphanius in Anchorato, et Hilarius, libro de Synodis, Ambrosius, lib. 3, de Fide, c. 7. Et ideo Marianus Victor, libris contra Arianos et speciali opusc. de hac voce dicit, *illam fuisse inventam divinitus*. Et eandem magna veneratione recipiunt alii Patres, Augustinus, Epist. 174 et 178, et Basilius in epistola quadam ad ancillas Dei, Fulgentius, contra Arianos, ad septimam objectionem. Eandem recipit Isidorus, lib. 7, Etymolog., cap. 2. Ac denique tota Ecclesia Latina loco illius vocis posuit in symbolo vocem *consubstantialis*, quæ eandem habet vim. Contra illam autem vocem objiciebant Arianæ, quod in Scriptura non inveniretur. Respondent autem iidem Patres: Primum, parum hoc referre, cum res ipsa in Scriptura inveniat, et vox sit utilis et accommodata ad illam declarandam veritatem. Deinde Ambrosius et alii eam ex Scriptura elicere conantur, præsertim ex illis verbis Christi: *Ego et Pater unum sumus*.

5. Objiciebant præterea hæretici, vocis novitatem, sed si ne ullo fundamento, quia ad nova mysteria explicanda, necessariae sunt novæ voces. Eo vel maxime, quod illa hæresis nova erat: et ideo specialis urgebat necessitas, novum nomen imponendo, quo illa confutaretur, et veritas fidei brevius, et clarius explicaretur. Quod in aliis etiam mysteriis accidisse videmus: sic enim nomen *Transsubstantiationis*, et similia inventa sunt. Addit Atha-

nasius, in lib. de decretis Nicenæ Synodi et in lib. de Synodis Arimini et Seleuciæ congregatis, et in epistola de sententia Dionysii Alexandrini illam vocem non fuisse inventam a Concilio Niceno, sed prius fuisse usurpatam a dicto Dionysio Alexandrino in Apologia ad Dionysium Romanum, et receptam ab eodem Dionysio papa in rescripto ad alterum Dionysium, et ab aliis antiquis, quos ibi refert. Imo Theodoretus, lib. 1, Hist., cap. 12 et 13, ait: Eusebium Cæsariensem (alioqui Arianum) eam vocem probasse. Denique Ambrosius, dicto libro 3, de Fide, capite 7, dicit, prius Arianos tanquam inconveniens intulisse, sequi ex doctrina fidei personas esse homousion, quod tunc Concilium Nicenum concessit, et illam vocem arripuit ad confundendos eosdem hæreticos. Quam etiam vocem, (ut hoc obiter dicam), Constantinus Imperator recepit et approbavit, ut aperte refert Marianus Victor, qui tempore Constantii vixit. Unde immerito aliqui contrariam notam Constantino inurunt.

CAPUT II.

TRES PERSONAS DIVINAS ESSE IDEM REALITER IN UNA DEITATE.

1. Tractanda est hoc loco sententia Gilberti Porretani, qui sensit, relationes divinas, seu proprietates personales distingui-realiter a divina natura, et consequenter etiam personas. Quamvis diverso modo, nam relationes ponebat condistinctas ab essentia, id est, nec includentes essentiam, nec in illa inclusas a parte rei: personas autem (si consequenter locutus est) non potuit hoc modo distinguere: sed ut includentes essentiam et addentes rem aliam distinctam ab essentia, quia omnis persona intrinsece constat ex natura et personalitate. Dubitant vero aliqui, an potuerit propriam distinctionem realem, quam vocamus rei a re, an tantum modalem, seu formalem. Ego vero non dubito, quin realem posuerit. Nam divus Bernardus, sermone 80, in Cantica, et libro 5, de Consideratione, impugnat Gilbertum, ut ponentem quaternitatem in Deo. Et in actis Concilii Rhemensis, quæ referuntur, Gilbertus, dicitur asservisse, tres proprietates, quibus personæ distinguuntur, esse tres æternas, et ab invicem, et ab essentia numero distinctas.

2. Atque hinc scholastici tribunt Gilberto, quod posuerit relationes, non intra essentiam, sed quasi affixas et assistentes ipsi. Ita D. Thomas, 1 parte, q. 28, art. 3 et 39, art. 6, et Aletius 1, parte, q. 68, membr. 5, art. 6, § 3, et

Bonaventura in 1, dist. 23, q. 2, et ibi alii scholastici, et Henricus, quodlib. 5, q. 7, quos sequitur Prateolus, verbo *Gilbertus*. Nihilominus non defuerunt moderni, qui ausi fuerint dicere: hos auctores hoc imposuisse Gilberto, quia in historiis non ita refertur. Sed id mihi non est verisimile, tum quia error ille non multo tempore præcessit ante omnes dictos auctores, tum etiam, quia per se est satis consequens ab ea, quæ retulimus, ut statim explicabimus. Fundamentum hujus erroris erat, quia alias essentia generaret, et esset per se primo incarnata: quia si sunt idem persona, et essentia, quidquid prædicatur de una prædicatur de altera. Unde videtur, motum fuisse Gilbertum ex illo principio: *Quæcumque sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*. In quo principio tota forma syllogistica fundata est: ex illo autem sequitur, quod quando aliqua in re sunt idem, quidquid uni attribuitur, potest attribui alteri, ergo si persona, et essentia sunt idem, sicut persona generat, ita et essentia, et sic de aliis.

3. Nihilominus dicendum est, Personam divinam non constare ex divina essentia, et proprietate realiter ab illa distincta, et consequenter nec personam distingui realiter ab essentia, tanquam includens, et inclusum, neque proprietatem, seu relationem et essentiam distinguere, tanquam res omnino condistinctas. Hæc assertio quoad substantiam ejus de fide est, etiamsi sub singulis verbis non sit definita. Tamen in Concilio Rhemensi sub Eugenio 3, damnata fuit sententia Gilberti, et ipse sine pertinacia illam retractavit, et ideo hæreticus non fuit, ut Bernardus supra refert: Ibi autem, (quod notandum est) definitur, personam esse divinam substantiam, et Deum, et Deitatem, et relationem etiam esse Deum. Deinde in Concilio Lateranensi, in dicto capite *Damnamus*, definitur, non esse in Deo quaternitatem, id est, quaternarium numerum rerum: hunc autem necessario ponebat Gilbertus, cum diceret, proprietates esse tres res, inter se, et ab essentia numero distinctas. Pugnat præterea illa sententia cum principio recepto, quod in divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio: quod ex Concilio Florentino, Toletano III, et aliis sumitur.

4. Ratione probatur prior pars ex Bernardo supra, quia ex illa sententia sequitur, Deum non esse simplicem, sed compositum ex rebus realiter distinctis, quod est contra fidem. Sequela specialiter probatur contra illum auctorem, dicebat enim rem illam, quæ distinguitur

a tribus relationibus, non esse Deum, sed tantum Deitatem: Unde recte defendere poterat, Deitatem esse simplicem, non tamen Deum, quia Deus constat Deitate, et relatione. Et ideo etiam negabat hanc propositionem, *Deus est Deitas*. In casu nominandi, sed tantum in ablativo, Deus est Deitate, quæ omnia indicant compositionem. Nihilominus aliqui conati sunt vitare compositionem in persona, etiam si constat ex rebus distinctis: quia illæ duæ res non comparantur, ut actus et potentia, quod ad compositionem necessarium esse existimatur.

5. Sed hoc intelligi nullo modo potest. Inquiro enim, an inter illas duas res intercedat vera, et realis unio? Neque vim facio in eo, quod talis unio sit modus ex natura rei distinctus a rebus unitis, vel non sit, sed abstractendo ab hac quæstione, inquiro, an sit talis rerum conjunctio, ut ex illa consurgat? unum realiter et per se ex talibus rebus coalescens. Nam si hæc unio admittitur, negari non potest compositio: quia evidens est, illud unum, quod inde resultat, non esse simplex, cum constet ex rebus realiter distinctis. Qua ratione etiam in unione Verbi cum humanitate intercedit compositio, quia ex illa consurgit unum per se, ex rebus realiter distinctis constans. Et consequenter negari non potest, quin illa duo comparentur, ut actus et potentia, saltem lato modo, quatenus inveniri possunt in termino et terminabili: quod satis est ad compositionem. Si vero negetur vera unio inter illas duas res, sequitur majus absurdum, scilicet Personam divinam non esse vere unum quid, sed aggregatum quoddam plurium rerum, quod imperfectius est, quam si esse unum per se, media compositione. Imo idem sequitur, juxta illam sententiam, de Deo ipso, quia secundum opinionem Gilberti, nec Deitas est Deus, neque etiam relatio per se posset esse Deus, sed aggregatum ex utraque esset Deus, unde, si inter illas duas res non interveniret unio et compositio, Deus esset unum per accidens ex rebus distinctis aggregatum.

6. Secunda ratio, qua utitur et idem Bernardus est, quia si relatio est res distincta ab essentia, non poterit non esse creatura, et consequenter non erit æterna, nec pertinens ad constitutionem divinæ personæ. Sequela probatur, quia talis relatio non est DEUS, quia in sua entitate non includit divinitatem, in quo distinguitur a persona, quod autem non est Deus, nihil aliud esse potest, nisi creatura juxta Augustinum 1, de Trinitate, cap. 6. Quia Deus et creatura immediatam includunt oppo-

sitionem. Responderi autem potest, illam relationem essentialiter non esse Deum, ut argumentum probat: nec tamen esse creaturam, quia non est facta, sed esse personalitatem Dei, seu terminum divinæ naturæ illi naturaliter conjunctum, absque interventu creationis.

7. Sed hoc variis modis impugnari potest. Nam imprimis loquendo de relatione Patris, inquiri, an ita habeat suum proprium esse a se, sicut ipsa divinitas, vel habeat a divinitate? Primum dici non potest, alias essent duæ entitates, et duo esse æque primo a se, et consequenter utrumque esset ipsum esse per essentiam, esset ergo æque perfecta: ergo tam esset divinitas ipsa relatio, sicut essentia: ergo superflua est alia divinitas distincta a tali ratione. Præterquam quod repugnat, divinitatem, multiplicari. Si vero relatio est ab essentia seu ex essentia, cum supponantur esse res ab eadem essentia distincta, non potest non esse ab illa per veram efficientiam ex nihilo: quia talis entitas non produceretur de substantia Deitatis, alias fieret ex illa tanquam ex materia, quia non potest aliter una res ab alia distincta fieri ex illa, et hæc ratio etiam probat, juxta illam sententiam non posse vitari, quin relationes Filii et Spiritus sancti per veram efficientiam producerentur quia non producerentur de substantia divinitatis, sed ut res ab illa condistinctæ, essentque vel quasi inhærentes illi, vel quasi affixæ et quasi extrinsecus advenientes ipsi.

8. Deinde sequitur, illas res esse imperfectissimas. Aut enim sunt accidentia, et hæc esset summa imperfectio: vel substantiæ: et tunc inquiri, an completæ vel incompletæ: si primum necessario includunt aliquam naturam substantialem, quæ non potest esse nisi divinitas: et hoc est contra hypothesim: si secundum, talis entitas est maxime imperfecta. Unde ulterius sequitur, juxta illam sententiam quidquid est in Deo imperfectum esse, et consequenter etiam Deum ipsum esse imperfectum. Sequelæ omnes probantur, quia imprimis proprietas personalis præcise sumpta, et in re ipsa distincta ab omni alia, imperfecta quædam res est, ut probavi. Deinde, essentia in sua simplici entitate non posset non esse imperfecta, quia esset etiam substantia incompleta, juxta illam sententiam. Unde dicebant Gilbertus et sequaces, essentiam Dei ita esse divinitatem, ut non sit Deus, sicut nos dicimus de humanitate Verbo unita, quam proinde fatemur non esse rem completam, etiam in suo ordine. Ex quo ulterius necesse est, ut dicerent illam entitatem essentialiter non esse subsistentem: tum quia ne-

gabant esse Deum: tum etiam, quia res subsistens non potest ulterius terminari per rem realiter distinctam. Esset ergo utraque illa entitas imperfecta: ergo ex illis etiam non posset coalescere, nisi ens imperfectum, quia ex imperfectis non consurgit aliquid summe perfectum: et ideo concludit Bernardus non cogitare, nec concipere verum Deum, qui ita de divinis relationibus et personis sentiunt.

9. Tertio potest hæc veritas confirmari, quia si proprietates essent tres distinctæ a natura divina, tres personæ non essent simpliciter et absolute *Unum*, contra illud 1, Joan. 5: *Et hi tres unum sunt*. Patet sequela, quia nulla res assignari posset, quæ esset Pater, Filius et Spiritus sanctus. Quæ ratio insinuat in capite *Damnamus*. Possent tamen adversarii respondere, personas etiam in eo casu esse, ut dicantur unum. Sicut si tres personæ assumerent unam humanitatem, essent nihilominus illæ personæ realiter distinctæ a tali natura, et tamen essent unus homo. Sed imprimis hoc ipsum exemplum non est tam certum, sicut est certum tres personas esse unum. Et deinde illud ipsum, si non intervenit major identitas, non est proprie, et simpliciter esse unum, sed tantum secundum quid, esse unum hominem seu habere unam naturam, non vero esse unam rem, quod significatur, cum simpliciter dicuntur personæ esse unum.

CAPUT III.

OCURRITUR FUNDAMENTO CONTRARIJ ERRORIS ET CONGLIATUR CUM TRINITATIS MYSTERIO PRINCIPIUM ILLUD.

Quæcumque sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.

1. De fundamento contrariæ sententiæ, quatenus nititur in diversis prædicationibus, quæ a nobis fiunt de persona et de natura, dicemus melius capite sequenti. Hic solum explicandum est, quomodo principium illud: *Quæcumque sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*, non repugnet cum prædicta fidei doctrina. Quam difficultatem variis modis solvunt theologi. Durandus et (uti videtur) etiam Scotus, respondent, quæ ita sunt uni tertio eadem, ut ab illo, nec realiter, nec formaliter distinguantur, etiam ita esse inter se: quæ vero ita identificantur uni tertio, ut ab eo ex natura rei modaliter, vel formaliter distinguantur, posse distingui realiter inter se: personas autem divinas com-

parari ad essentiam posteriori modo non priori.

2. Hæc vero responsio si per modalem, vel formalem distinctionem intelligat actualem distinctionem, in re ipsa existentem ante omnem intellectum, falsum subsumit, ut ostendam postea. Et præterea non expedit difficultatem, quia principium illud, si ex creaturis sumendum est, etiam in his, quæ sunt idem realiter cum uno tertio et solum distinguuntur formaliter, vel modaliter concludit, inter se esse idem realiter et ad summum formaliter, vel modaliter, distingui: unde, ut melius percipiatur difficultas, sumatur illud principium, non ut pure affirmativum, sed adjuncta negatione hoc modo: *Quæ ita sunt eadem uni tertio ut ab eo realiter non distinguantur, ita eadem sunt inter se idem, ut inter se realiter non distinguantur*. Quod inductione constabit in omnibus creaturis, ergo dictinctio illa, qua utuntur dicti auctores, non habent ullum fundamentum in ratione naturali, nec in creaturis, ergo nec convenienter declarat illud principium, quatenus ratione naturali notum est, nec satisfacit fundamento, quod illo principio nititur, ut naturale est.

3. Atque eandem difficultatem patitur alia responsio D. Thomæ, 1 part., q. 28, art. 3, ad 1, dicentis principium illud esse verum, in his, quæ sunt eadem re et ratione, non vero in his, quæ re tantum et ratione distinguantur: quomodo se habent essentia et relatio, nam sunt idem re, non vero ratione: Et (quod mirabilius est) ad hoc affert Aristoteles 3, Phys. et exemplum de actione et passione, quæ sunt idem cum motu et non inter se. Ac si actio et passio inter se realiter distinguerentur, vel hujus rei exemplum posset in creaturis inveniri. Adde quod idem D. Thomas 2, contra Gentes, cap. 9, ex identitate reali attributorum infert identitatem realem eorum inter se, cum tamen ratione ab essentia distinguantur. Nam quod ibi Ferrariensis ait, D. Thomam intelligendum esse de distinctione rationis, non quacumque, sed quæ habeat fundamentum in re, nullius momenti est: tum, quia etiam distinctio rationis attributi ab essentia habet suum fundamentum in re: tum maxime propter rationem factam contra priorem responsionem, quæ hic magis urget.

4. Est ergo tertia responsio ejusdem divi Thomæ, in 1, dist. 33, art. 1. Quæ sunt eadem uni tertio, esse idem inter se, non simpliciter, sed in illo tertio: et ita Patrem, et Filium esse idem in essentia, non vero simpliciter et omni modo. Ita enim respondent Ca-

preolus, in 1, dist. 2, q. 3, art. 1, in fine, Cajetanus, dicta q. 28, art. 1, Ferrariensis, 2, contra Gentes, cap. 13, atque etiam Scotus, in 1, dist. 2, q. 4, ad 1. Hæc vero responsio imprimis videtur petere principium, et omnino evertere illud axioma. Quando enim dicimus: Quæcumque sunt eadem uni tertio, esse eadem inter se, virtualemente quamdam illationem facimus, ex identitate cum tertio inferendo identitatem extremorum in se. Ergo non debemus addere in consequente illud, quod sumimus in antecedente, alias nihil inferimus, sed idem repetimus: hoc autem fit, si addamus illa extrema esse idem in tertio. Et præterea, ratio facta semper urget, si addatur illa negatio, videlicet, *hæc duo sunt idem uni tertio, et ab illo non distinguuntur realiter*, nam debet concludi, etiam ipsa extrema ita esse idem uni tertio, ut inter se non distinguantur realiter: quia in hoc sensu invenitur verum illud principium in omnibus rebus creatis.

5. Aliter Capreolus supra respondet, quæ sunt eadem uni tertio adæquate, esse idem inter se, non vero si inadæquate. Quæ responsio invenitur etiam in Ægidio, et Thoma de Argentina, in 1, dist. 33, sed habet eandem difficultatem. Quia in creaturis nulla talis inadæquata identitas invenitur et ipsummet principium videtur concludere, inveniri non posse.

6. Denique addi potest limitatio illi principio, quæ sunt eadem uni tertio, esse idem inter se, nisi obstat oppositio, id est, nisi illa duo extrema majorem oppositionem habeant inter se, quam cum tertio. Semper tamen manet difficultas, quomodo possint inter se habere oppositionem, quæ distinctionem realem afferat, si alias sunt omnino idem cum uno tertio. Et ideo in hac difficultate præmittenda censeo verba Anselmi, libro de Incarnatione, capite 6, ubi hanc difficultatem attingens, inquit: *Si negat tria dici de uno posse, sicut nos in his tribus personis et uno Deo fatemur, quoniam hoc in aliis rebus non videt, neque in Deo intelligere valet, sustineat paulisper aliquid, quod ejus intellectus penetrari non possit, in Deo esse, nec comparet naturam, quæ super omnia est libera ab omni lege, et loci, et temporis, et compositionis, et credat aliquid in ea esse, quod in rebus aliis esse nequeat*. Idem fere habet Hilarius, lib. 1, de Trinit., in principio, et omnes Patres in hac materia: et D. Thomas, in 1, ubi supra fatetur nullum exemplum posse ad hoc afferri ex creaturis, quod non magis dissimile sit, quam simile.

7. Hoc ergo posito respondeo: Principium